

המשפט עברי לאור משנת הרב צבי יהודה

אנו מתפללים בתפילת שמונה עשרה " השיבה שופטינו כבראשונה", החזון של החזרת הסנהדרין למקומה מלווה אותנו שלוש פעמים ביום. מורינו הרב צבי יהודה זצ"ל הזכיר רבות את השאיפה להחזרת משפטי התורה למקומם. תלמידיו מעידים על כך שהיה שגור על לשונו -משרד המשפטים ומשרד החינוך צריכים לעבור מהפכה. הוא הסביר כי המקור האלוקי הוא הבסיס לכל פרוט הדינים המופיעים בפרשת משפטים. משפטי התורה אינם מכוונים רק לעשיית סדר בחברה אלא מקדמים אותה למקום אחר לגמרי. הופעת דעת אלוקים המתגלה דרך משפטי התורה. לכן משה רבינו מתאר את דרישת המשפט - " כִּי יָבֹא אֵלַי הָעָם לְדֹרֵשׁ אֱלֹהִים: (שמות פרק יח). וכך מובא בשמו-"הגאונות המיוחדת לנו- מסירות נפש לדבר ה'. מתי היא מתגלה (מתי זוכים לראות אותה)?

אחרי פרשת יתרו ואחרי כל המשפטים אשר תשים לפניהם , אחרי כל פרטיה ודקדוקיה של תורה שבין אדם לחבירו ובין אדם למקום, אז מתגלה מה אנו חיינו (שיחות הרצ"י פרשת משפטים).

נצביע על נקודה אחת יסודית העומדת בבסיס פרוט הדינים.

הרמב"ן בפרושו על הפסוק "ועשית הישר והטוב" (דברים ו, יח) מאריך לבאר עניין זה: "זה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותיקוני הישוב והמדינות כולם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין".

משפט המבוסס כל כולו על דבר ה' יוצא מנקודת מוצא אלוקית, לכן נמצא בתוך ספר החוקים מושגים הלקוחים מהתחום הערכי, כגון "כופים על מידת סדום" וכן "לפנים משורת הדין". דינים אלו אינם נשארים בגדר המלצה לאדם אלא מהווים הלכה מחייבת .

בכך ישנו איזון לשימוש התדיר במינוח "זכויות", כאשר מרבית השיח הציבורי היום סובב סביב הזכויות, והחובות מוזכרות הרבה פחות. עובדה זו מקשה על חינוך למחויבות ואכפתיות. משפט התורה רואה כמטרה לא רק את הסדרת היחסים ברמה של זכויות וחובות הפרט, אלא ברמת הרצון לייצר אוירה של אכפתיות וערבות בין אנשים פרטיים ובין הפרט והציבור. המשפט העברי מצטיין לא רק בפתרון עימותים אלא גם בהטמעת נורמות מוסריות גבוהות אשר לוקחות בחשבון את מכלול הנסיבות.

היום, כאשר לא זכינו עדיין שספר החוקים של מדינת ישראל יהיה חושן משפט, עם כל זה מקומו של המשפט העברי במדינת ישראל הוא מקום מכובד, וכך ראוי לה למדינה יהודית .

חוק יסודות המשפט (1980) מורה לשופטים להזדקק למקורות המשפט העברי כאשר ישנה שאלה ללא הכרעה בחוק (לקונה), במצב זה ראוי לו לשופט לפנות לספרות השו"ת הענפה. נסיים בעדות חיה על החשיבות של המשפט העברי בעיני הרב צבי יהודה זצ"ל מתוך הספר משמיע ישועה (עמוד 303) "שאל תלמיד את רבינו מדוע אינו ממנה את הרב פרופסור רקובר לשמש כמגיד שיעור בישיבה? ענה רבינו – כל זמן שהרב נחום שם, זה הוא קידוש ה' גדול, חשוב מאוד שיהיה שם ככל האפשר וגדול קידוש ה' מחילול ה'".

אנו חפצים להיות שותפים להחזרת משפי התורה למקומם, ולהראות לתלמידים איך התורה רלוונטית לחייהם ומרוממת אותנו לתפיסה חדשה בהתאם להדרכת התורה "ועשית הישר והטוב".

הרב אריאל בראלי הוא דיין בבית הדין לממונות בשדרות וראש מכון "משפט לעם"

• בית דין לדיני ממונות
• ימי עיון, כנסים וחוגים
• סדנאות במוסדות חינוך
• מכון מחקר ויישום הסברתי

עמותת פתחים

08-6892220 טל: mishpatlaam.co.il